

İstiklal Marşı'na İnanç Temelli Bir Perspektiften Bakış

A Conceptual and Detailed Evaluation of the National Anthem from a Faith-Based Perspective

Öz

Esra KÜRÜM*

*Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ekurum@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8420-7505 ROR ID: ror.org/00mm4ys28

İstiklal Marşı, sadece bir ülkenin millî marşı değil inanç ve imanla beslediği umudu sayesinde kurtardığı istikbalinin destanıdır. Üzerinden yüzyıllar da geçse manevi değerinden hiçbir şey kaybetmeyecek kıymette olan bu eser, zaman zaman yanlış biçimde ele alınmakta farklı bağlamlara dönüştürülmektedir. Kabul edildiği tarihten bu yana çok fazla çalışmanın konusu olmasına karşın bugün hâlâ muğlak olan noktaları, ikileme düşülen hususiyetleri mevcuttur. Kimi tahlillerde, şiirin gerçekten öne çıkarılması elzem olan düşünce buluşları satır aralarında gözden kaçmaktadır.

İstiklal Marşı, hareket noktasını ve kaynağını İslam inancından ve Kur'an-ı Kerim'den almaktadır. Mehmet Akif Ersoy'un Safahat'ındaki diğer şiirler ve İstiklal Savaşı esnasında verdiği vaazlar göz önüne alındığında İstiklal Marşı'nı okurken yol gösterici olması gereken en önemli kaynakların Kur'an ve İslam tarihi kaynakları olması gerekmektedir. Ancak bugüne kadar yapılan çalışmaların çok cüzi bir bölümü metnin anlam katmanlarına referans olarak Kur'an'ı sunmuştur.

Bu çalışma, İstiklal Marşı üzerine bu zamana kadar yapılmış birçok çalışmadan hareketle yeniden bir okuma ve yeni bakış açıları getirme denemesini öngörmektedir. Bu çalışmada Türk Millî Marşı ile ilgili derin okumamızın zayıflığına dikkat çekilmektedir.

Anahtar Sözcükler: İstiklal Marşı, Mehmet Akif Ersoy, Tahlil, Kur'an-ı Kerim, İman.

Gönderilme Tarihi / Received Date

07.11.24

Kabul Tarihi / Accepted Date

18.03.25

Yayın Tarihi / Publication Date

21.03.2025

Atıf/Citation: Kürüm E. İstiklal Marşı'na İnanç

Temelli Bir Perspektiften Bakış

Dil ve Edebiyat Araştırmaları, 31, 119-134

doi.org/10.30767/diledeara.1580881

Hakem Değerlendirmesi:

İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körlleme.

Çıkar Çatışması:

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek:

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review:

Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest:

The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support:

The author declared that this study has received no financial support

Dil ve Edebiyat Araştırmaları

Dergimizde yayımlanan makalelerin telif hakları dergimize ait olup CC-BY-NC-ND lisansına uygun olarak açık erişim olarak yayımlanmaktadır.

Language and Literature Studies

The copyright of the articles published in our journal belongs to our journal and is published as open access in accordance with CC-BY-NC-ND licenses.

tded.org.tr | 2025

Abstract

The National Anthem is not only the national anthem of a country, but also the epic of its future, which it saved thanks to the hope it nurtured with faith and belief. This valuable work, which will not lose anything from its spiritual value even centuries later, is sometimes handled incorrectly and transformed into different contexts. Although it has been the subject of many studies since the date of its acceptance, there are still points that are still ambiguous today, and there are aspects that are in dilemma. In some analyses, the thought discoveries of the poem, which really need to be highlighted, are overlooked between the lines.

The National Anthem takes its starting point and source from the Islamic faith and the Holy Qur'an. Considering the other poems in Mehmet Akif Ersoy's Safahat and the sermons he gave during the War of Independence, it is noteworthy that the most important sources that should be a guide for reading the National Anthem should be the Qur'an and Islamic history sources. However, very few of the studies conducted so far have presented the Qur'an as a reference to the layers of meaning of the text.

This study envisages a re-reading and an attempt to bring new perspectives based on many studies on the Turkish National Anthem. This study draws attention to the weakness of our deep reading of the Turkish National Anthem.

Keywords: National Anthem, Mehmet Akif Ersoy, Analysis, Holy Quran, Faith.

Giriş

Ülkelerin ve milletlerin hayatlarında büyük dönüm noktaları, krizler, savaşlar hep var olmuştur. Ancak Türklerin tarihi; hep savaşlar, yok olup küllerinden yeniden doğma hikâyeleri, efsanevi kahramanlıklar, fedakârlıklarla doludur. İstiklal Marşı; var olma mücadelesi veren bir milletin inancına, tarihine, içindeki iyiliğe tutunmasının dışı vurumudur. Dünyanın hiçbir ülkesinin millî marşı, milletin tarihi ve bugünü ve hatta geleceği ile bu kadar uyumlu değildir.

İstiklal Marşı, mücadelenin tek yürek kıldığı bir milletin hislerinin de ortaklığını ortaya koyarak millet olma bilincini tetiklemiştir. “XX. Yüzyılda istiklaline sahip son ve tek Türk devletinin Batılı emperyalistler tarafından yok edilmek istenmesi sebebiyle ortaya çıkan mücadeleden doğduğu için adına İstiklal Marşı denmesi çok uygun olmuştur.” (Bilgin, 2012: 24) Bu marş sadece içinde bulunulan zor zamanları değil, Türk milletinin kolektif bilincini, öncesini ve gelecekteki durumunu da yansıtmaya bakımdan dikkate değerdir. Mehmet Akif, bütün yaşamını İslami dinamikler üzerine kurgulamış ve toplumda da bu yaşam algısını bütün birimleri ile görmeyi arzulamıştır. “Mehmet Akif’in dini muhtevalı yazılarında dile getirdiği temel düşünce, İslam dünyasının içinde bulunduğu sorunlara dikkat çekmek, felahın/kurtuluşun ittihat/birleşmede olduğudur. Özellikle II. Meşrutiyet sonrası ortaya çıkan ve hızla yaygınlaşan asabiyet meselesine ittihadı yok edeceği düşüncesiyle Kur’an’dan referanslar getirerek karşı çıkar” (Koçak, 2021: 148) İstiklal Marşı, öncelikle tarihî, sosyolojik ve İslami dinamikler üzerine kurgulanmış bir metindir. Ancak bu şiirin bir diğer önemli hususiyeti estetik yapısıdır. “İstiklal Marşı, bir marşın taşıması gereken bütün özelliklere en mükemmel şekilde sahiptir. Ses, kafiye, cümle ve hayal sistemi ile muhtevaları arasında tam bir uygunluk vardır” (Kaplan, 2017, s. 38) O da İstiklal Marşı’nın, Türk milletinin asırlarca taşıdığı bugün de şuuraltı mirası olarak geleceğe aktaracağı bütün kıymetlerini içinde barındırmasıdır. Kaplan, (2017, s. 38) bu değerler için “ebedî kıymetler” adlandırması yaparken, Canatan (2017, s. 45), bu değerleri 20. yüzyılın dinamikleri açısından ele alıp “geleneksel ve çağdaş değerler” olarak değerlendirmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki Mehmet Akif bir İslam şairidir. Safahat’ındaki şiirlerin neredeyse tamamı ilhamını Kur’an ve İslam tarihinden almaktadır. Bu bakımdan İstiklal Marşı’nı indirgemeci bir tutumla ve modern çağın değer algılarıyla sadeleştirmek doğru bir yaklaşım değildir. İstiklal Marşı, büyük ıstırap yaşayan bir milletin duygularının tercümanı olmuştur. Kabul edildiği dönemde bir kısım aydın tarafından İstiklal marşı ve şairi irtica suçlamalarına maruz kalmıştır. Emil, bu damgalamayı kendi millî değerlerinden kopmuş bazı aydınların hezeyanları olarak nitelendirmektedir (Emil, 2021, s. 29)

Türk İstiklal Marşı, içinde barındırdığı derin tarihî, siyasi, medeni ve İslami duyarlıkla çağlar öncesi ile sonrası arasında derin bir rabıta kurma kabiliyetine sahiptir. Bu yüzden bu şiir hakkında dün de birçok şey yazıldı, bugün hâlâ yazılmakta ve yarınlarda da yazılacaktır.

İstiklal Marşı Bize Ne Söylüyor?

Yaşayan Türkçe ile kaleme alınan bu metin, derin anlam katmanları içermektedir. Bu çalışmada her bir dörtlüğün göstergesel çıkarımlarla tahlili yapılarak diğer tahlillerle kıyaslanmaya çalışılmıştır. “Kahraman Ordumuza” epigrafi ile korku nedir bilmeyen sinesi imanla dolu ordunun neredeyse yekûnu şehit olmuş neferlerine ithaf edilen bu marşın başındaki “Korkma” ifadesi bilinçli bir seçimdir.” Ümitsizliğin, inanç yokluğundan geldiğini haber veren bir dinin mensubu olan Türk milleti, bu manzume ile var olma azmini, îmanını, iradesini yeniden bulmuştur” (Akay, 2013, s.103). Akif’in şiirine “korkma” diyerek başlaması her ne kadar bazı çevrelerce yadırgan-

miş ise de “Şiirin ilk kelimesi olan ‘Korkma’, bir düşmandan korkunun değil, milletimizde korkuya yer olmadığını vurgulamak içindir. Çünkü Türk milletinin iman dolu göğsünde zaten korkuya yer yoktur. Allah’a inanan milletin hüznülenmesi veya korkmasına gerek yoktur” (Karabulut, 2018, s.9). Buradaki korkma, ifadesi korkuyu değil endişeyi, kaygıyı bertaraf için sarf edilmiştir. Korkmak kelimesi Güncel Türkçe Sözlük’te “Kaygı duymak, endişe etmek” (tdk.gov.tr) anlamına da gelmektedir. Zira bu ifade bütün bir şiirin de leitmotifini/öncü motifini oluşturmaktadır. Akif, eleştirilere de sebep olan bu korkma ifadesi ile Peygamber Efendimiz’in hicreti sırasında yaşadığı ve Kur’an’da Tevbe suresinde bahsedilen hadiseye bir telmihte bulunmuştur. Hazreti Ebubekir ile birlikte hicret sırasında Sevr adı verilen bir mağarada etrafını kuşatan müşriklerin muhasarasında kalan Peygamber Efendimiz, ona “Üzülme/Korkma, Allah bizimle beraberdir” buyurmuşlardır. Kur’an-ı Kerim’de bu hadise için: “Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına, “Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber” diyordu. Allah da onun üzerine güven duygusu ve huzur indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz birtakım ordularla onu desteklemiş, böylece inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Allah’ın sözü ise en yücedir. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir” (Tevbe/40)¹ buyurulmuştur. Öte taraftan Türkler de emperyalist Batılı güçler tarafından dört bir taraftan kuşatılmış ve Sevr Antlaşması ile bu durum resmiyet kazanmıştır. İki hadise arasındaki benzerlik şairin kalemine böyle bir telmih getirmiş olmalıdır. Çetin de kaderin cilvesi diyebileceğimiz bu ilginç benzerliğe dikkat çekmektedir: “Peygamberimizi kuşatan, hapseden, kıstıran, dar bir mekâna mahkûm eden mağaranın adının “Sevr” olmasıyla, Türk milletini Orta Anadolu’da mağaraya benzeyen küçük bir alana hapsedmeyi ve orada yok olup gitmesini amaçlayan, kısıvrak kuşatan, hapseden Sevr Anlaşması’nın adlarının da aynı olmasını nasıl izah etmeli?” (Çetin, 2014, s. 42). Korkma uyarısı bu yüzden kutsal bir uyarı ve müjdeyi havidir. “Bu müjde, bir ‘yürek fraktali’ yaratır: Yüreklerden yüreklerle dağılan umut dolu güven duygusu, fraktalin iç evrenini oluşturmaktadır. O hâlde Korkma! Gönüllerdeki endişeyi söndüren bir haykırıştır” (Akay, 2013, s.118).

“Bu şafaklarda yüzen al sancak” ifadesi ile bütün dünyanın sırayla gördüğü şafak kızılılığı ile Türk sancağını özdeşleştirir. Tıpkı günün her vakitte başka coğrafyada doğudan, batıya sırayla doğması ve hep ufukta var olması gibi Türk bayrağı da inmeden her daim şafak gibi gökyüzünde yüzecektir. Şairin şafaklar ifadesi de bilinçli bir seçimdir. Bu çoğul ifade ile sadece Anadolu üzerinde sırayla görülen şafak değil bütün dünyanın gördüğü şafaklar yani dünya üzerine yayılmış Türk ve Müslüman nüfusu kastedilmektedir. Her biri birer ocağı, haneyi temsil eden Türklerin son ocak var oldukça dünya üzerinde var olacaklarını söyleyerek kaygıya mahal olmadığı sözünü desteklemektedir. Bugüne kadar yapılan tahlillerde şafak kelimesi ile ilgili bir çelişki yaşandığı görülmektedir. Kubbealtı Lügati ne göre şafak. “1. Güneşin doğmasından önce ufukta kullanılan şans/ 2. Güneş battıktan sonra ufukta kalan kızılılık” (Kubbealtı Lügati web). Yani şafak kelimesi hem sabah güneş doğarken hem akşam vakti güneş oluşan kızılılığa verilen addır. Kimi tahlilciler sabah, kimileri ise akşam kızılılığı olarak yorumlama yoluna gitmişlerdir. Örneğin Akçay (2021, s. 16), tahlil çalışmasında şafak sözcüğü için, “Şiirdeki anlamı ise batıdır. Yani akşam vaktinde güneşin batışını ifade eder. Şiirdeki imgesel anlamıyla ise millî Türk varlığı ve devletinın batır gibi oluşunu, ölüm kalım mücadelesi sürecinin en kızıştığı anları temsil eder” demektedir. Ancak gözden kaçan bir husus vardır. O da şudur ki şair aslında şafak kelimesini özellikle seçmiştir.

¹ Bu çalışmada Kur’an-ı Kerim’den yapılan alıntılar için “Kur’an-ı Kerim Meali (2011). Haz. Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ - Dr. Muzaffer ŞAHİN, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları” kaynağından istifade edilmiştir.

Şiirde “şafaklar” sözcüğü biri şiirin başında biri ise sonunda olmak üzere iki kere geçmektedir. İlk “şafaklar”, ülkenin içinde bulunduğu duruma gönderme olarak “korkma” telkininden de anlaşılacağı üzere akşam kızılığdır. “İnsan, ancak sonu karanlık olacak bir sönüş karşısında gizli veya açık bir endişe duyabilir. Akif’in İstiklal Marşı’na “Korkma!” diyen canlı ve imanlı bir söyleyişle başlaması bundandır” (Banarlı, 2017, s. 92). “Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;” mısraındaki “şafaklar” sözcüğü ise şiirin sonundadır ve şairin artık geleceğe ümitle baktığı, arkasından güneşli günleri getirecek olan şafaklardır. Şafak, sabah da akşam da olsa şafak gökteki kızılığın adıdır ve bu kızılık Türk bayrağını imlemektedir. Akif’in burada kastettiği, tamamen bilimsel bir gök hadisesinin bayrağın kıyamete dek her an dalgalanışını çağrıştırmasıdır. Şöyle ki dünya kendi eksenini etrafında dönerken sırayla bu kızılık dünya üzerindeki bütün noktalarda ardına aralıksız tekrarlanır. Böylece dünya döndükçe bayrağımızı sembolize eden şafak kızılığın bütün dünyanın göreceği biçimde asılı kalacaktır. Şiire bütünsel baktığımızda da ebedilik arzusu sönmeyen şafaklar ifadesi ile bayrağa ve daha sonra “ebedî inlemeli” ifadesi ile de ezana atf yapılmıştır. Millet için kutsal iki kavram, kozmik gerçeklikle birleştirilerek bunların ebedîliği ve kesintisizliği vurgulanmıştır. “Türk ulusu, şafağa bakınca al sancağı, al sancağa bakınca şafağı görecektir bundan böyle. Bu işlem, Türkün halk ve devlet olarak var oluşunu, evrenin ayakta kalışına denk getirmek, kıyamet kopmadıkça bu varlığın yok olmayacağı inancını simgesel bir dille görselleştirmek demektir” (Akay, 2013, s.107).

Türkler için sancak kutsaldır. Bu kutsallık sancağın temsil ettiği unsurlardan kaynaklanmaktadır. “Arap alfabesinde “mim” “ha” ve “dal” ile yazılan “Muhammed” adı ise çerçeve içine alınca ortaya “yıldız” çıkmaktadır. Yani “Muhammed” adının Arapça imlasında kelimedeki beş köşe vardır. Bayrağımızdaki yıldızın da beş köşesi vardır. Ayrıca yıldızdaki bu beş köşeyi İslam’ın beş şartı olarak da anlamlandırabilirsiniz. Böylece bayrağımızda bir araya gelen “hilal” ve “yıldız” için, Allah ile Hz. Muhammed’in yan yana gelmiş halidir, diyebiliriz” (Sağlık, 2016, web). Sancaktaki hilal ve yıldız Allah ve Peygamberi temsil etmektedir. Bu bakımdan yere düşmesi, örselemesi, düşmanın eline geçmesi söz konusu bile olamaz. Hilal, hemen bütün İslam ülkelerinin bayrağında yer alan, bu bakımdan dünyanın her yerinde haçın Hristiyanlığı hatıra getirmesi gibi İslam’ı düşündüren önemli ve kutsal bir semboldür. Nedeni ise hilal kelimesinin Arapça yazılışında ve ebced değerindedir. “Hilâl kelimesinin Arapçası (/hilâl) ile Allah (/Allâh) kelimesinin harfleri aynıdır. Dolayısıyla Hilâl, Allah’ı sembolize eder”(Şahan,2019, s.923) Hilal ve lale sözcüklerinin ebced değeri, Allah sözcüğü ile aynıdır. “Bu sebeple Türkler “Allah” lafzını yazmayı uygun görmedikleri mekânlara hilal ve laleyi sembol olarak almışlardır” (Çağbayır, 2009, s. 424). Allah kelimesi bütün harflerini tek tek çıkarsanız bile kalan harfler Allah’ın Kur’an’da geçen başka adlarına işaret eder. Bu bakımdan bu harfler önemlidir. Bu şiirde de hilale her sesleniş aslında Allah’a sesleniştir. Yıldız ise Peygamberi simgelemektedir. Muhammed kelimesinin Arapça, özellikle sülüs tarzda yazılışı ile beş köşeli yıldız arasındaki görsel benzerlik, bizi yıldız ve Hazreti Muhammed arasındaki çağrışım benzerliğine götürmektedir. Kahraman (2017, s. 56) tahlilinde hilal kavramının İslami çağrışımına odaklanır ve hilali haçın karşısına koyar. Hilale teşhis sanatı ile manevi bir kişilik yükleyerek çatık kaşlı birine benzetir. Oysa hilalin kim olarak kaşlarının çatık olduğu kısmı muğlak bırakılır.

“O, benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;” dizesinde talihin dönmesi anlamına gelen yıldızı parlamak deyiimiyle karşılaşıyoruz. Ancak o dönemde Türklerin içinde bulunduğu durum hiç de talihli görünmemektedir. Burada kastedilen, Türklerin İslam’la şereflemeleri ve talih yıldızlarının parlaması ile ilgilidir. Her ne kadar tarih sahnesinde belirleyici rol oynasalar da Türkler

İslam'la şereflendirilene kadar onları bir araya getirerek bir istikamet verecek birleştirici manevi bir güçten yoksun idiler. Ancak İslam'la maddeden manaya yönelmiş, hayatlarına medeniyetin kendisi girmiştir. Artık fetih anlayışının derin anlamlı bir amacı vardır: Allah yolunda cihat ve şehadet. Türklerin bütün dünya nezdinde saygın, güçlü, erdemli, örnek bir millet olmalarının programını sunan en önemli reçeteyi İslam anlayışı sunmuştur. Dünya üzerinde bu reçeteyi bütün hayat programına uyarlayan ve İslam'ın sancaktarlığı ile hem milletini hem İslam'ı yücelten tek millet de Türkler olmuştur. Öte taraftan bu yıldızı baş tacı edip kutsal sancaklarına da koymuşlardır. Son dönemlerde bu yıldızın parlamaktan imtina etmesi, bu şiirde “korkma” nidasının da gerekçesidir. Ancak şair inançlıdır. Çünkü bu talih yıldızı en çok onun milletinin hakkıdır. Bu bakımdan şair, “O benimdir, o benim milletimindir ancak.” demektedir. Bununla birlikte “kozmetik, astrofizik, kozmolojik gerçeklik açısından bakıldığında “yıldızların yeri” son derece sağlamdır. Kur'an'da Allah, “yıldızların yeri”ne yemin etmekte, hemen ardından, “Bilseniz bu nasıl büyük bir yemindir!” buyurmaktadır. Kur'an'ı çok iyi bilen “İstiklâl şairi” Âkif de, milletine ait ‘o yıldız’ın yerini sağlamlaştırmakta; İlahî irade dışında hiçbir varlığın ya da kuvvetin ‘o yıldız’ı yerinden edemeyeceğini duyurmaktadır!” (Akay, 2021, s.49). Bu bakış açısı da millete ışık olan bu talih yıldızının sabitesini doğrulamaktadır.

Kahraman İrkıma Bir Gül...

Yukarıda hilalin Allah'ı temsil ettiği ifade edilmişti, burada çehresini çattığı düşünülen birçoklarının sandığı gibi bayraktaki hilalin çatık kaşa teşbih edilen görüntüsü değil Allah'ın Celal sıfatı ile tecellisidir. Bunu “kurban olayım” ve celal ifadeleri desteklemektedir. “kurban olmak, bir kimse veya maksat için kendini feda etmektir” (Duymaz, 2008, s. 63). İslam inancında kulun kurbanlığı sadece Allah için ve Allah yoluna olabilir. Akif, inançlı bir insandır ve kendisi için kurban olunacak olanın yalnız Allah olabileceğinin bilincindedir. Bu bakımdan “Bu dizelerde yalnızca bir bayrak ve sevgili istiaresinin ötesinde çok daha mühim bir temsil saklıdır” (Yücel, 2021, s. 397) Öte taraftan başka bir tahlilde hilalin kozmik anlamına vurgu yapılarak: “hilal, yeni ay demektir. Yeni doğmuş, çatılmış ince kaşa benzer. Fakat 26. ve 27. gecelerdeki aya da hilal denir. Bu, ayın batmaya yüz tuttuğu zamanlardır. Bu durumda Türk millî varlığının batmak üzere olduğu zamanlar, bu incelmış aya benzetilmektedir. Çehresini çatmış ay da kızgın, sinirli, öfkeli hali ifade eder” (Çetin, 2011, s. 37) şeklinde açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak bu ifade önemli bir çelişkiyi barındırmaktadır. Hilal bir sembol olarak devletin en şaşıklı dönemlerinde de sancağın en önemli unsurudur. Eğer bir batmayı çağırıyor olsaydı Osmanlı sancağında yer alamazdı. Dahası sancakta sadece kozmik bir çağrışımı olan bir sembole yer verilmesi ve ona kutsiyet atfedilmesi ancak ilkel toplumlar için mümkün görünmektedir.

Mehmet Akif Ersoy, Safahat'ında da sık sık benzer şekilde Allah'a niyazda bulunmuştur. Sadece buradaki söylemlerinden bile “Çatma kurban olayım çehreni...” diye hitap edilenin Allah; burada geçen “celal'in de Allah'ın gazap sıfatına gönderme olduğu net bir şekilde görülmektedir. Nitekim *Safahat*'ta geçen:

“Yâ Rab, bu yüreklerdeki ses dinmeyecek mi?

Senden daha bir emr-i sükûn inmeyecek mi?

Her ân ediyorsun bizi makhûr-i celâlin,

“Kurbân olayım nerde senin, nerde cemâlin?” (Ersoy, 2000, s. 19) dizeleri ile İstiklal Marşı'nın mezkûr dizeleri arasındaki anlamsal ve göstergesel benzerlik dikkat çekicidir.

Yine Safahat'ta geçen,

“Tecellî etmedin bir kerre, Allah'ım, cemâlinle!

Şu üç yüz elli milyon ruhu öldürdün celalinle!” (Ersoy, 2000, s. 194) dizeleri bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Türkler yüzyıllarca İslam sancağını en yukarıda, en kutsal kabul ederek ve tüm dünyanın hayranlıkla seyredeceğı makamda bulundurmuşlardır. Ancak son zamanlarda başlarına gelen birçok olumsuzluk ve en son bağımsızlıklarının tehlikeye girmesini Allah'ın gazabını üzerlerine çekecek yanlışlar içinde olmaya bağlamaktadırlar. Zira ikinci mısradaki “ne bu şiddet bu celâl! ifadesi de Allah'ın celâl sıfatının kastedildiğini doğrulamaktadır.

Şair hilal için nazlı sıfatını kullanır. Çünkü Müslümanlar için Allah'a iman hassas bir noktadadır. En ufak bir şüphe ya da fiilî zikrî ya da fikrî küçük bir günah bile Müslüman'ın imanını zedeleyebilir, onu Allah yolundan şaşırtabilir. Bu dürtükte şair, ırkının bütün özverilerine ve çabalarına rağmen Allah'a imanlarını zedelemiş olabileceklerini düşünmektedir. Yani özetle yüzyıllardır Allah yolunda her türlü özveriye ve kahramanlığı gösteren millet, son zamanlarda imanlarını zedelemiş ve Allah'ın gazabını üzerlerine çekmiş olmalıdır. Bu düşünce insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanoğlu, başına gelen büyük felaketleri Yaratıcının gazabı olarak yorumlama eğilimindedir. Şair de bütün bu olumsuz gidişatı Allah'ın yolundan sapmış olmakla ilişkilendirmiş olmalıdır. Ama bu kahraman millet, Allah'ın yüzüne gülmesini hak etmektedir. Şairin bu ifadesi halk arasında çok kullanılan Allah yüzümüze baktı/güldü” deyimini hatıra getirmektedir. Yoksa bir tarih dolusu çaba, gösterilen kahramanlıklar boşuna yapılmış ve bize verilen nimetin hakkı ödenmemiş olur. Yani Allah'ın bizlere bahşettiğı nimetleri helal edememiş olacağız. Bunca emek, kan ve can boşuna harcanmış, biz Allah'ın nimetlerinin şükürünü eda edemeden borçlu ve hakkını vermeden huzura çıkacağımız anlamına gelmektedir.

Bazı araştırmacılar, “Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl” mısraından, “Bizzat hilalin, bayrağın da bu kara günde çehresini çatmaya hakkı yoktur. Bu kahraman millete kahraman Türk kavmine gülmesi, güvenmesi lazımdır. Öyle olmazsa onun için dökülen kanlarımızı helal etmeyiz” (Songar, 2017, s. 83) şeklinde şehitlerin kanlarını helal etmeyecekleri anlamını çıkarmaktadırlar. Oysa her şeyin sahibi olan Allah hiç şüphesiz bize verdiği kanın da canın da sahibidir. Onun için akıtılan kanı Allah'a helal etmemek çok yanlış bir yaklaşım olurdu. Burada bize verilenin hakkını ödeyememiş, helal edememiş ve huzura boynu bükük ve borçlu çıkmaktan bahsedilmektedir. Buradaki helal etmek deyimini herhangi bir şey için ödenen bedelin karşılığındaki emeğı gösterememiş olma durumunda kullanılan anlamındadır. “Çalıştırdığım işçi çok iyi performans sergiledi ve aldığı parayı helal etti.” örneğindeki gibi helal etmek anlamındadır.

“Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal!” dizesinde Allah'ın Hak sıfatı vurgulanır. Öte taraftan Türklerin sosyal hayatı ve günlük yaşamlarında hak kelimesi Yaratıcı, adalet ve hakikat manalarında kullanılır. Bunlara bağlı olan milletler köle olmazlar (Kaplan, 2004, s. 186). Türk milleti tarih boyunca kurdukları bütün devletlerde adaletle hükmetmeye çalışmışlardır. Allah'ın kendilerine verdiği her şeyin şükürle karşılığını verip helal etmeye çalışmışlardır. Şimdi Allah'ın adil yargılamasından bekledikleri hüküm beraat yani istiklaldir.

Kelime manası gerçek, doğru ve sabit olmak olan “Hak” kelimesinin Kur'an-ı Kerim'de ayetlerden hareketle dört anlamda kullanıldığı belirtilmektedir: “**1.** Bir şeyi hikmetin gereğine uygun olarak icat eden; bundan dolayı hak Allah'ın bir ismi veya sıfatı sayılmıştır. **2.** Hikmetin gereğine

uygun olarak yapılan iş; Allah'ın bütün fiilleri bu anlamda haktır. **3.** Bir şeye aslına uygun ve doğru olarak inanma, bu şekilde kazanılmış inanç, bilgi. **4.** Gerektiği şekilde, gerekli ölçüde ve gereken zamanda meydana gelen iş (Çağrıcı, 1997, s. 137). Kur'an-ı Kerim'de 247 yerde geçen bu isim ile Allah'a, Hz. Peygamber'e ve dine nispet edilmiştir.

İstiklal Marşı'nda hak kelimesinin ustalıkla bütün anlamlarını içerecek şekilde kullanıldığını görmekteyiz. Türk milleti Hak ve hakikat olan Allah'a, iman etmiş ve batıla yüz çevirmiştir. Hakk'a tapan; tapılan başka her şeyin batıl olduğunu bilir ve Allah'tan başkasına kul olmaz. Öte taraftan Türk milleti, tarih boyunca kurdukları devletleri Allah'ın sancağının gölgesinde ve adaletle kurup yönetmişlerdir. Bu yüzden istiklali en çok Türk milleti hak etmektedir.

Bezm-i Ezele Kadar Vardırılan Özgürlük Anlayışı

Güncel Türkçe Sözlük'te "Başlangıcı belli olmayan zaman; öncesizlik" (tdk.gov.tr.) şeklinde tarif edilen ezel sözcüğü şiirde "bezm-i ezel/ bezm-i elest"i imlemektedir. "Bezm-i elest terkihi, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" hitabının yapıldığı ve ruhların da "evet" diye cevap verdikleri meclis anlamını ifade eder" (Yavuz, 1992, s. 106). Oysa İstiklal Marşı'nda geçen "ezelden beridir" ifadesi bütün tahlillerde tarihin en eski zamanları ya da Duymaz'ın (2008, s. 66) belirttiği gibi, "oldum olası, kendimi bildim bileli, tarih sahnesine çıktığım andan beri anlamlarına gelir" şeklinde ya da bir başka tahlilde, "Buradaki "ezel" oldum olası, kendimi bildim bileli, tarih sahnesine çıktığım andan beri anlamlarına gelir. "Ezel" ve "beridir" kelimelerinin birlikte kullanılmaları, Türk milletinin yaşama iradesinin devamlılığını ifade eder" (Akçay, 2021, s. 20) şeklinde yorumlanmıştır. Oysaki Mehmet Akif, dile hâkimiyeti ile bilinir. Ezel/öncesizlik ile tarihi/sonradan olanı ayırt edebilecek ve bu ikisini birbirinin yerine kullanmayacak kadar hassastır. Zira o, sözün doğru olmasına, güzel olmasından daha fazla itibar etmektedir. O hâlde Akif burada Türklerin tarih boyunca esaret altına girmeyişlerinden başka bir şey söylüyor olmalıdır. Ayrıca İstiklal Marşı, birçoklarının sandığı ve seslendirmelerine de yansıtıkları gibi salt hamasi bir şiir değil, bir ümmetin münacatıdır. O hâlde buradaki ezel sözcüğünü gerçek manasıyla ezel vaktinden yani öncesizlikten beri olarak anlamak yerinde olacaktır. Zira böyle baktığımız zaman bugüne kadar hiçbir araştırmacının değinmediği bir buluşla karşılaşırız. Allah, Araf Suresi'nde "Hani Rabbin (ezelde) Âdemoğullarının sulplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" demişti. Onlar da "Evet, şahit olduk (ki Rabbimizsin)" demişlerdi" (Araf, 7/ 172) buyurmaktadır. Buradaki asıl vurgu, demokratik bilincin ta ezelde Allah tarafından bütün ruhlara tanınmış olmasıdır. Araf suresinde buyurulduğu gibi Allah, bütün ruhları bir mecliste toplamış ve onlara bugünkü adıyla bir referandum yapmıştır. Allah, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" sorusuyla insanoğlunun iradesine ve tercihinin vurgu yapmıştır. Sorunun olumsuz çekimlenmiş olması da bilhassa dikkate değerdir. Hakk'ın bundan muradı, insanın düşünmesi ve bir değerlendirme yaparak cevap vermesidir. Allah, kullarının tercihlerini yaratıcı olarak dikkate almıştır. Bu, insanlığın bugünkü anlayışla demokrasi ile ilk tanışmasıdır. Akif, aslında burada insanlık için çok önemli bir durumu aydınlığa kavuşturmuştur. Yaratıcısı nazarında fikri dikkate alınan, özgürlüğü tanınan, herkesle eşit söz hakkına sahip, ancak özgürlüğünün olası sonuçlarına katlanmayı kabul eden cüzi irade ve akıl sahibi kul/insanı görmekteyiz. Yani insan ruhu yaratıldığı günden beri en kudretli olan karşısında bile özgürken onu zincirlemeye çalışacak başka faniler/kullar ancak çılgınlar olabilir. Bu şaşılacak bir harekettir. Allah katında iradesi ve özgürlüğü sabit olan insanın fani bir engeli tanınması mümkün değildir. Kaldı ki Ergenekon destanına konu olan mevzu bunun somut örneğidir. Ergenekon, Türklerin büyük bir yenilgi alan ancak sönmeyen tek

bir ocaktan çoğalarak yeniden tarih sayfalarında yerlerini almalarının hikâyesidir. İki dağ arasında sıkışmış kavmin dağı eriterek özgürlüğüne kavuşmasının anlatıldığı bu olayda, insanoğlunun/ Türklerin içindeki özgürlük nüvesinin bir şekilde mutlaka ağığa çıkacağını ifade etmektedir. Yine şiirde geçen bendi aşmak ifadesi de tarihte Türkler için inşa edildiği düşünölen ancak başarılı olamayan in Seddi'ne bir göndermedir. Türk milleti ta ezelden ruhuna nakşedilen özgürlük cevherini dünyadaki hayatında hep hatırlamış ve önemsemiştir. Bundan sonra da öyle olacaktır.

Medeniyetin Kopardığı Dişi: Maneviyat!

16. yüzyıldan itibaren Batı'nın gösterdiği büyük ilerleme Osmanlı Devletinin gerileme ve çöküş sürecini hızlandıran en önemli amillerden biri olmuştur. Bu ilerlemenin en önemli referansı ise hiç şüphesiz bilimdir. Bilimin ve fennin insana sunduğu bütün imkânları değerlendiren Avrupa, dünyanın yeni medeniyet algısının yaratıcısı olmuştur. Bu durum Batı'yı dünyaya lider bir konuma getirmiş, sömürgecilik faaliyetlerinde ayrıcalıklı; demokrasi ve medeniyet götürme bahanesi ile de haklı bir konuma getirmiştir. "Medeniyeti temsil etme iddiasındaki Batı dünyası, İşlam dünyasına karşı acımasızdır ve Müşlüman milletlere her türlü saldırıyı yapmaktan çekinmez" (Babacan,2021, s.51). Silahları, savaşlarda kullandığı teknikler ve rasyonel bakış açısı ile fiziksel üstünlüğü elinde bulunduran Avrupa karşısında yaslandığı inancı ve göğsündeki imanından başka bir şeyi olmayan Osmanlı da bu haliyle Avrupa medeniyetinin gözlerini kamaştıran bir sömürü sahasından başka bir şey değildir. Birinci Dünya Savaşında taraflara bakıldığında fani gözlerin gördüğü, büyük bir güç eşişsizliğidir. Bu savaşta "karşılaşan, birbirine tamamen zıt iki kuvvet, madde ile ruh, iki hayat görüşü ve iki medeniyettir. Söзде medeni olan Avrupa, maddi gücüne güvenerek, dünyayı cehenneme çevirmiş, insandaki irade gücünü Hak ve hakikati unutmuştur"(-Kaplan, 2004, s. 180). Batı dört bir tarafını çelikten zırhla maddeyle çevirmiş, artık tek bir saldırı ve savunma mekanizması kullanmaktadır, o da maddi öldürücölüğü olan silahları ve zenginliğidir. Bunların hiçbiri imanı ve sonsuz olanı yok etmeye muktedir değildir. Zira Allah Al-i İmran suresinde "Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur. Eğer sizi yardımsız bırakırsa, ondan sonra size kim yardım edebilir? Mü'minler, ancak Allah'a tevekköl etsinler" buyurmuştur (Al-i İmran, 3/160). Akif'e göre bütün bu olumsuzluklar karşısında Türk evladı düşmanın gücölü görünüşüne aldırış etmeden Allah'ın ipine sımsıkı sarılmalı ve mücadeleye devam etmelidir. Böylece zafer kaçınılmaz olacaktır (Bakkal, 2021,s.277). Batı'nın maddeci gücü ve anlayışı Doğu'nun mistisizmi, maneviyatı ve imanı karşısında yenik durumdadır. Batı, maddenin ve gücün hazzını yaşamaya başlar başlamaz maneviyat yönünü arka plana atmış zamanla da hayatından ıkarımuştır. Allah, Haşır suresinde münafıkların müştahkem kalelerin arkasında olmalarına rağmen korkularına yenik ve ayrılık içinde olduklarını buyurmaktadır. "Onların kalplerinde size karşı duydukları korku, Allah'a karşı duydukları korkudan daha baskındır. Bu, onların anlamaz bir toplum olmaları sebebiyledir. Onlar müştahkem kaleler içinde veya duvarlar arkasında olmadan sizinle toplu hâlde savaşmazlar. Kendi aralarındaki çekişmeleri şiddetlidir. Sen onları toplu sanırsın. Hâlbuki kalpleri darmadağınmıştır..."(Haşır, 59/13-14). Düşman, madden güçlü ve korunaklı olsa da onun manen sığınacağı sonsuz bir kudret yoktur. Bu yüzden Akif, medeniyet adını verdiği canavarı tek dişli sayar. Bu canavar bulduğu her maddeyi, canlıyı, faniyi boğarak yutmaktadır. Ancak onun maneviyatı/imanı yutabilecek bir programı/dişi yoktur. Yani bizim tek silahımıza karşı savunmasızdır. Bu yüzden korkuya da mahal yoktur. Her ne kadar manzara ürkütücü ise de göğsünde iman silahı olanlar için bu canavarın herhangi bir yok edici gücü yoktur. Akif'in bu ifadelerine Kur'an'ın şu ayetleri referans olarak sunulabilir: "Onlar öyle kimselerdir ki, halk kendilerine, "İnsanlar size karşı ordu toplamışlar, onlardan korkun" dediklerinde, bu söz onların imanını artırdı ve "Allah

bize yeter, O ne güzel vekildir!” dediler” (Âl-i İmrân, 3/173). Kahraman (2017, s. 57), tahlil çalışmasında “tek dişi kalmış” ifadesini Garp medeniyetinin yaşlı ve değersiz oluşu ile açıklamaktadır. Oysa Avrupa'nın “medeniyet” adını verdiği canavarın ortaya çıkışı, savaştığı Türk- İslam medeniyetinden çok daha sonradır. Yani bizim medeniyetimiz karşısında medeni ve kültürel bir birikimden bir hayli uzaktır.

Hakkın Vaadine Koşanlar...

Beşinci dörtlükteki “arkadaş” seslenişi askerlerdir. Çünkü sert nidalı bir sesleniştir. Asker komutumu çağırılmaktadır. Şairin arkadaş ifadesini kullanması arkadan gelecek yeni nesilleri de düşündürmektedir. Şair, yurduna alçakların girmemesi konusundaki net tavrını geçerken, yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak manasına gelen uğramak ifadesi ile belirtir. Bırakın kötülerin yurdumuza yerleşmesini, onu elimizden almasını; yakınından geçmesine, şöyle bir kısacık kalmasına bile tahammül göstermemektedir. Öte taraftan alçak düşmanlar sadece uğramak niyetinde değildir. Hayâsızca akın hâlinedir. Bu akının önüne gövdesini set yapacak olanlar askerlerdir. Şair, askere göğsünü siper et derken imtina göstermez. Şair, bir insandan kolay kolay istenemeyecek bu fedakârlığı askeri bir komut olarak neredeyse emreder. Çünkü şairin içi rahattır. Bu emrin gereğinin Hak katından vad edilen bir ödülü vardır. Bu ödül hiç şüphesiz cennettir. Allah, Kuran-ı Kerim’de sık sık Allah’ın hak vaadinden bahsetmekte ve: “İman edip salih ameller işleyenleri de ebedî olarak kalacakları, içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyacağız. Allah, gerçek bir vaatte bulunmuştur. Kimdir sözü Allah’inkinden daha doğru olan?” (Nisa, 4/122) buyurmaktadır. Kuran-ı Kerim’de Nur suresinde de Allah’ın vaadi şöyle anlatılır: “Allah, içinizden, iman edip de salih ameller işleyenlere, kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yer yüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaatte bulunmuştur” (Nur, 24/55) hatta bu ayet yaşadıklarına İstiklal Marşı yazılan, kendisine korkma diye seslenilen milletin hayatına ne kadar da hitap etmektedir. O hâlde Allah’ın Müminlere vaadi korkularının ardından emniyetli ve egemen olacakları bir hayat ya da ölümden sonra içinde ebedî kalacakları cennettir. “Kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın.” Bu mısra ise Allah’ın vaadinden zerrece şüphesi olmayan şairin onun vaktini tayin için tahminini göstermektedir. İslam’ın şehit olanlara vaadi çok açıkça belirtilmiştir: “Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında Allah’ın, lütfundan kendilerine verdiği nimetlerin sevincini yaşayarak rızıklandırılmaktadırlar. Arkalarından kendilerine ulaşamayan (henüz şehit olmamış) kimselere de hiçbir korku olmayacağına ve onların üzülmeceklerine sevinirler” (Âl-i İmrân, 3/169-170). Şehitler, diridirler ve ebedî cennete hak kazanmışlardır. Sonuç olarak yarın ve yarından daha yakın ifadelerini açıklarsak, Allah iman eden bütün müminlere ölümden sonra cenneti vadeder, dünyada işlediği günahların bedelini ödeyen her mümin ebedî cennete hak kazanır bu yarındır. Oysa Allah yolunda şehadete erenler, yarını beklemezler onlar için cennet ölmeden Allah katında vadedildiği gibi hazırdır. Bu da yarından yakın vaattir. “Allah katında şehit olanlarla şehit olmayı bekleyenler aynı sadık müminlerdir. Onlar da verdikleri sözü değiştirmezler. Mü’minlerden öyle adamlar vardır ki, Allah’a verdikleri söze sâdik kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir (şehit olmuştur). Bir kısmı da (şehit olmayı) beklemektedir. Verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir” (Ahzab, 33/23). Aslında şairin başında belirttiği gibi Müslümanlar için bu dünyada korkulacak bir durum yoktur. Çünkü her halükarda Allah’ın onlar için vadettiği cennete gireceklerdir. Allah’ın vaadi Kur’an’da sık sık Kıyametin kopacağı ve ruhların yeniden diriltileceğine dair olarak tekrarlanır. Akif, Kur’an’a hâkimdir. Ve “Kim bilir, belki yarın... Belki

yarından da yakın” ifadesinin referansı Kur’an’dır.. Biraz dikkatli incelenirse anlaşılır ki Akif’in şiiri Kur’an’dan çok ilham almıştır. Ve bu ifadenin benzeri Kur’an’da iki kere karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri Şura suresi 17. Ayette geçen, “Allah, hak olarak Kitab’ı ve mizanı indirdir. Sen nereden bileceksin belki de o saat (kıyamet) yakındır” (Şura, 42/17). Diğeri ise Ahzab sure-sinde geçen ve yine kıyamete gönderme yapıldığı, “İnsanlar sana kıyametin vaktini soruyorlar. De ki: “Onun ilmi ancak Allah katındadır.” Ne bilirsin, belki de kıyamet yakında gerçekleşir” (Ahzab, 33/63) ayetidir.

Ezelden beri, Allah katında kendilerine iradî bir özgürlük tanınmış olan müminler dünya var oldukça özgürdüler. Ölüm ise ancak Allah’ın Hakk’a tapanlara müjdeli bir vaadidir. Çünkü Hakk’a tapanlar öldükten sonra sonsuz bir hayat için diriltileceklerdir. Bütün Müslümanlar için bu vaat yarın mutlaka gerçekleşecektir. Şehitler için ise bu müjde yarından da yakındır.

Altı da Üstü de Cennet Vatan...

Mehmet Akif, şuurlu bir nesil görmeyi arzulamaktadır. Medeni Batı’nın bütün değerleri yok sayarak yaşama tarzına özenen bir zihniyet bize uygun değildir. Bu yüzden tarih ve iman şuuruyla tefekkür eden bir nesil için iltarda bulunmaktadır. Tanı ve düşün sözcükleri yeni ve şuurlu bir ideal yeni nesil için parola niteliğindedir. Bu topraklarda yüzyıllarca iman ve vatan muhafazası için milletin kanı döküldü. Kanla yıkanan bu coğrafya artık sadece bir toprak parçası değildir. Yerine kan verilmiş bir kıymettir. Bu kadar şehidin olduğu bir vatanında şehit olmayan millet ferdi yoktur. O hâlde, bu milletin bütün fertleri şehit evladı/torunudur. Bu yüzden bastığı toprak sıradan değildir. Atanın kanı ile sulanmıştır. Yukarıdaki ayette belirttiğimiz gibi şehitler ölü değildirler, Rableri katında, yani cennettedirler. O hâlde yattıkları yer de cennettir. Buradan hareketle şehit kanları ve bedenleri ile dolu bir vatan toprağının altı cennetse üstü de cennettir. O hâlde, Akif’in dünyanın tamamına değişmek istemediği yurdumuzun “cennet vatan” oluşu doğal ve tabii güzellikleri ile Cennete teşbih edilebilmesinden değil, gerçek manada şehit yatağı oluşundan kaynaklanmaktadır. Bizim topraklarımızı kutsal yapan da, altında cennet oluşudur. Üstelik onlar canlıdır, yapıp ettiklerimize de şahit olmaktadır. Bu neslin şuarsuzluğu onları incitir. Biz imanımızla ve Allah’ın lütfuyla, topraklarımızı bu dünyada, insanın/Adem’in kovulduğu ana vatani cennet yapmışız. Bu yüzden bütün dünyadaki toprak varlığından çok daha kıymetlidir, pahası ve karşılığı yoktur. Allah Âl-i İmrân suresinde: “Andolsun, eğer Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz, Allah’ın bağışlaması ve rahmeti onların topladıkları (dünyalıkları)’ndan daha hayırlıdır”(Al-i İmrân 3/157). Şair bunun farkındadır ve bütün bir dünyayı verseler bile cennet parçasının karşılığı olmayacağını söylüyor. Çünkü bütün bu fedakârlıklar Allah’ın vadettiği cennet için değil midir? O hâlde bu cennet vatan için fedakârlıkla can feda etmek Allah’ın vadedine koşturur. “Ancak dünya karşılığında ahireti satın almak isteyenler Allah yolunda savaşırlar. Bu niyetle yola çıkıp Allah yolunda öldürülen de zafer kazanan da büyük bir ödül kazanır. Kur’an bu yolla ruhları yüceltmeyi kalpleri Allah’ın büyük mükâfatına bağlamayı amaçlar. Bu şekilde, korkulan ölüm ile istenen ganimetin gözlerde hiçbir kıymeti kalmaz”(Kurt, 2012, s.200).

Şairin “cennet vatan” terkibi ya da teşbihi birçok tahlilde Anadolu’nun cennete teşbih edilmiş olması ile açıklanır. Yani doğasının ve insanının güzel özelliklerine atıfta bulunduğu belirtilir. Oysa bir önceki dörtlükte şair bu toprakların neden kutsal olduğunu ve dünyanın tamamından üstün olduğunu anlatmış ve burada da sözünü sürdürmektedir. Cennet vatan terkibi gerçekten altında şehitlerimizin/ölmeden cennete yaşayanların olduğu bir toprak parçasını işaret etmektedir. İnsanoğlunun ana vatani/kovulduğu cennettir. Ana vatanında olmayı kim istemez ki? Çünkü

şehitlerin dünyada işledikleri bütün günahlar şهادetleri ile affolunur ve cennete hak kazanırlar. Cehennem korkusu olmadan cennete girme fikri her Müslüman için hayal edilendir. Bu bakımdan Müslümanlar şهادete koşarak giderler. Toprak şehitlerle fıskırarak kadar doludur. Can ve canan insana bu dünyada verilen beden ve sevdiği sahip olduğu her şeyi ifade etmektedir. Ebedî huzuru ve ana vatanını bilen biri bunun karşılığında sahip olduğu bütün dünyevi kıymetlerden vazgeçebilir. İşte Anadolu, Allah'ın Türklere dünya hayatı içinde sunduğu cennet/ana vatandır. Bu çok büyük bir lütuftur. Bu yüzden şair Allah'tan, verdiği bütün dünyalıkları olsa bile dünya hayatı içinde sunduğu bu büyük lütuftan mahrum edilmemeyi dilemektedir. Zira şair şehit de olsa bu topraklarda yatacaktır.

Ezanın ve Bayrağın Semada Her Daim Var Olacağı

Şair, bu dörtlükte kendisinden sonrası için Allah'a yakarmaktadır. Ancak yakaran şairin ruhudur. Çünkü beden ölür. Şair, dünyadan göçtüğünü ve ruhu ile Allah'a yakardığını ifade etmektedir. Burada "İlahi" sözcüğünün hilal kelimesi ile benzerliği ve ilk dörtlükteki anlam ile örtüşmektedir. Şair Allah'a dua ile yakarıştaki bulunarak mabedin ve ezanın korunmasını diler. Mabed ile ailenin mahremi olan kadın/anne arasında bir benzerlik ilgisi kurulmaktadır. Ailenin namusu için kadın/annenin mahremiyeti ne ise yurt için mabedin mahremiyeti de odur. Mabedin güvende olduğunun göstergesi ise ezandır. Ezan kelimesi Güncel Türkçe Sözlük'te, "Müslümanlıkta namaz vaktini bildirmek için müezzinin yüksek sesle yaptığı çağrı" (tdk.gov.tr) olarak tanımlanmaktadır. Kamus-i Türki'de ise daha detaylı olarak, "cemâat-i Müslimîni namaza davet ve vakt-i salâtı ilân için müezzin tarafından minarede vesaire bazı ahvâlde okunan tekbir ve kelimeteyn-i şهادet ile diğer kelimât-ı marufe" (Muallim Naci, 2015, s, 329) olarak tanımlanmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de ezan "seslenme" ve "çağrı" ifadeleriyle geçmektedir. Örneğin, Cuma Suresinde "Ey iman edenler! Cuma günü namaz için çağrı yapıldığı zaman, hemen Allah'ın zikrine koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilirsiniz bu, sizin için daha hayırlıdır"(Cuma 62/9). Ezan, Allah'ın ve peygamberin hidayete ve doğru yola çağrısı olarak Enbiya Suresinde: "De ki: "Ben sizi ancak vahy ile uyarıyorum." Ama sağırılar uyarıldıkları vakit çağrıyı işitmezler"(Enbiya 21/45) şeklinde geçmektedir. Ezan imanın temelini günde beş vakit seslendirilmesidir. Ezan da bayrak gibi ebedî var olmalıdır. Ezanın da şafakta süzülen bayrak gibi sürekliliği vardır. Günün her vakti dünyanın bir yerinde bir vakit için ezan okunmaktadır. Bu ebedî bir sürekliliği de arz eder. Bu yurt için de geçerlidir. Günün beş vakti bütün yurda yayıldığında her an bir yerde ezan okunmaktadır. Bu durum sürekliliği olan bir inleyişi düşündürür. Yurdun üzerinden kuş uçuşu devam ettiğinizde bitmeyen ezanı dinleyebilirsiniz. Bu da ancak bağımsızsak mümkündür. Şaire göre bayrak ve ezan sesi semada ebedî var olmalıdır. İlk dörtlükte şafak kızılılığı ile imlenen Türk bayrağının gökyüzünde dünya var oldukça bütün semalarda dalgalanacağı gibi güneş saati ile günün her anı dünya üzerinde başka bir ezan vaktini gerektirdiğinden gün boyu susmayan ezan sesinin dünya durdukça ve döndükçe aralıksız seslenmesi olarak dile getirir. Bu yurdun huzurunun göstergeleri bayrak, ezan ve mabettir. Şairin ebedî ruhunun da Allah'tan dilediği bunlardır.

O Zaman Yükselerek Arş'a Değer, Belki Başım

Şair bir önceki dörtlükte ettiği duanın karşılık bulması halinde ruhunun yaşayacağı heyecan ve şevki dile getirmektedir. Burada bu şevki yaşayan bir şehidin ruhudur. Şairin ruhu ile dua etmesi bu duanın ebedî olması arzusunun kaynaklanmaktadır. Duası kabul olan ruh, o sevinçle dirilecektir. Şehit na'sından boşalan kanlara ve bir mezar taşı bile olmamasına rağmen binlerce secdeye kapanacaktır. Şairin belirttiği bin secde binlerce şehidin aynı anda secdeye kapanmaları da

olabilir. Zira Şehitler ölü değildirler. Böylesine bir mutluluğu taşları bile olmayan mezarlarından kalkarak ve yaralarından kanlar boşalarak rablerine secdelerle kutlayacaklardır. Şehit olmuş ruh-lara verilen bu müjde onları yüceltir. Öyle ki verilen bu nimetin sevinci ile başları arşa Hak katına yükselir. Arş kelimesi Kamus-i Türki'de "Hakk Teâlâ hazretlerinin dokuzuncu kat gökte tasavvur olunan serîri ki tecelli-gâh-ı kudret ve azametinden kinâyedir. Arşü'r-Rah mân, Arş-ı A'lâ; Eski hey'et usûlünce kâffe-i eflâki muhît ve ecrâm ve nücûmdan hâlî zann olunan dokuzuncu ve en a'lâ felek ki, felekü'l-effâk" (Muallim Naci, 2015, s. 129) olarak tanımlanmaktadır. Şiirin bu kısmı Arş katına yükseltlen Hazreti Muhammed'i ve Miraç hadisesini hatırlatmaktadır. Çünkü Hazret-i Peygamber Miraç ile insanların yükselebileceği en yüksek makama yükseltilme lütfuna erişmiştir. Şair miraca yükselen Peygamber gibi lütfu mazhar olmuş hisseder. Şehitlerin döktükleri kan helal olmuştur. Allah yolunda harcadıkları can, Allah katında kabul buyurulmuş olacaktır. Hakkı ödenmiş bir beden ruhu artık arşa yükselmeyi hak etmiştir. Burada Şair bilinen bir halk deyimi ile duygusunu pekiştirmektedir. "Başı göğe ermek" çok istenen bir şeyin gerçekteşmesinden duyulan büyük sevinci anlatan bu deyimle Şair coşkunluğunu dile getirmiştir.

Hakkıdır, Hakk'a Tapan Milletimin İstiklâl!

Duası, niyazı hak katında karşılık bulan Şair, artık geleceğe hatta ebediyete kadar bayrağının dalgalanacağı müjdesini almıştır. Bu sınavı veren millete bir daha esaret olmayacaktır. İlk dörtlükte Şafaklar gibi dalgalanması hayal edilen bayrak, tıpkı Şafak gibi sonsuz bir uzam döngüsü boyunca ve dünya var oldukça dalgalanacaktır. Bu millet kendisine verilen bütün nimetleri ve döktüğü kanı helal etmiştir. Ve Allah katında da kabul görmüştür. Şimdi artık kanlarımız helal midir? Sorusu yoktur. Şair mutmain bir kalple kendilerine verilen bütün nimetleri helal ettiklerinden emindir.

Bu millet Hak olan Allah katında hakkı olan hürriyeti kendilerine kanlarıyla helal etmişlerdir. Gelecek ve bağımsızlıkla yaşayacakları günlerin bedelini kanları ve canlarıyla ödeyen bu millet dünya üzerinde bağımsız ve hür olmayı en çok hak eden millettir. Çünkü onlar adı "Hak" olan Allah'a taparlar. Adaletle hüküm veren Allah, onlar için bağımsızlığı ebedî kılmıştır artık. Çünkü Allah Hakk'ın ta kendisidir ve Allah'tan başka tapılan her şey batıldır: "Bu böyle. Çünkü Allah, hakkın ta kendisidir. O'nu bırakıp da taptıkları ise batılın ta kendisidir. Şüphesiz ki Allah yücedir, büyüktür"(Hac 22/62). Batıla yüz çeviren Türk milleti Allah'ın adaletine ve vaadine mazhar olmayı sonuna kadar hak etmektedirler.

Sonuç

İstiklal Marşı, Türk milletinin tarihinin en çetin sınavını verdiği bir dönemde kaleme alınmış, bütün millî, manevî, İslami kodların içine ustalıkla yerleştirildiği önemli bir metindir. İnandığı ülküler için canını ve bütün varlığını sorgusuzca fedaya hazır adanmış bir milletin destansı tarihinin ve savaşının anlatıldığı millî marşımızı yazıldığı günden beri ülkenin tüm fertleri içtenlikle sahiplenirler.

İstiklal Marşı için imgesel ve göstergelerin gerçek değerleri zaviyesinden yapılan okuma sonucunda görüldü ki bu marş bize bugüne kadar anlatıldığından çok daha başka ve derin anlamları muhtevindir. İstiklal Marşı, bu milletin en derinden ve en sarsılmaz bağla bağlı olduğu iman bağı ile inancın kutsal saydığı vatan, bayrak, mabet ve ezan imgelerini halk dimağında olması gereken en doğru yere yerleştirmeyi amaçlamaktadır.

İstiklal Marşı'nı baştan sona Kur'an temelinde incelediğimizde ilk sözü olan "korkma"nın leitmotif/öncü motif olarak bütün Şiirde yer aldığını görmekteyiz. Allah'a iman eden müminler

için Allah'ın vaadi haktır. Onlar için korkulacak bir şey yoktur. Çünkü Allah onun yolunda gidenlerle beraberdir. Müminler için dünyada korkulacak hiçbir şey olmadığı, kaygılanması gerekenin münafıklar olduğu ana izlek olarak şiir boyunca sürülmektedir.

Sonuç olarak İstiklal Marşı, Türk edebiyatında belki de üzerine en çok metin yazılan şiirlerden biri olmasına karşın bu şiir hakkında yanlış, eksik ve dayatılmış klişe bilgimizin de olduğu gerçeği bu çalışmanın ulaştığı en temel sonuçlardan biridir. İstiklal Marşı'nın çözümlenmesi için bu güne kadar İslam'ın en temel kaynağı olan Kur'an'a az başvurulmuş olması oldukça dikkat çekicidir. Bu yüzden İstiklal marşı yıllarca her satırında tarihi kahramanlığımızı, yenilmez, bileği bükülmez bir millet olduğumuzu anlatan salt hamasi tutumlu bir metin olarak tanıtılmıştır. "Kahraman Ordumuza" ithaf edilen bu şiirde elbette kahramanlıktan bahsedilmiştir. Ama ana izlek kesinlikle bu değildir. Akif gibi rasyonel bakış açılı bir şairin nedensellikten uzak bir hamasetle bizi galeyana getirme düşüncesi içinde olması zaten beklenemezdi. Bu bakımdan bu şiir bizdeki kahramanlığın neden ileri gelmesi gerektiğini anlatmaktadır. Güçsüz hatta kaybedeceği kesin olan tarafta olan bu milletin iradesinin eksilmemesinin nedeninin fantastik ve destansı bir nedene değil tamamen iman ettikleri İslami anlayışla ilgili olduğunu anlatır. Yani ana izlek korkmamaktır. Ancak bu cesaretin kaynağı, Allah'ın hak olan vaadinde gizlidir.

Extended Abstract

The National Anthem is the outward expression of a nation struggling for existence, holding on to its faith, history and the goodness within. The National Anthem is primarily a text built on historical, sociological and Islamic dynamics. However, another important aspect of this poem is its aesthetic structure. For this reason, much has been written about this poem yesterday, it is still being written today and will be written in the future. In fact, this text, written in very simple folk Turkish, contains deep layers of meaning. However, up to this day, it has generally been analysed with superficial readings and hamasi referential analyses. In this study, it will be tried to analyse each stanza especially with semiotic inferences and to compare it with other analyses.

Since the 16th century, the great progress of the West has been one of the most important factors accelerating the process of decline and collapse of the Ottoman Empire. The most important driver of this progress was undoubtedly science. Making use of all the opportunities offered by science and science, Europe became the creator of the world's new perception of civilisation. This has put the West in a leading position in the world, privileged in colonial activities and justified with the pretext of bringing democracy and civilisation. The Ottoman Empire, which had nothing but its faith and belief in its chest against Europe, which had the physical superiority with its weapons, techniques used in wars and rational perspective, was nothing but a field of exploitation that dazzled the eyes of European civilisation. However, Europe is completely defenceless against the only weapon in the hands of the Ottoman nation. That weapon is the spirituality and faith that the teeth of civilisation tore out.

Mehmet Akif Ersoy is a poet who adopted the understanding of life from the perspective of Islam and the Qur'an and lived in this line. The poet, who prepared a translation of the Qur'an, also wrote the National Anthem in this perspective. In every verse of the anthem, he makes references to Islamic history and Quranic verses. The interpretations and analyses made with a purely patriotic understanding by ignoring the Qur'an reduce the National Anthem to an ordinary heroic poem. However, Mehmet Akif's perception of life carries the poem to another layer of meaning.

The main theme and leit motif of the poem, which begins with the expression ‘Do not be afraid’, is that there is no need to be afraid for a nation that has not been afraid for centuries. Throughout the poem, the poet encourages courage to his nation in accordance with Allah’s promise of truth and by showing examples in history. The source of all these suggestions is the Holy Quran from beginning to end. Believers, who have been granted a voluntary freedom from eternity and in the sight of Allah, are free as long as the world exists. Death is only a glad tidings of Allah’s promise to the worshippers of the Truth. For the worshippers of the Truth will be resurrected after death for an eternal life. For all Muslims, this promise will be realised tomorrow. For the martyrs, this good news is closer than tomorrow. Martyrs are resurrected for this good news before they die and go to Paradise where they will stay forever. In that case, the soil wet with the blood of martyrs is paradise. The top of the soil, which is paradise underneath, is also paradise for us. In that case, Muslims, the addressee of the National Anthem, are in their homeland paradise thanks to their ancestors in the world where they came by being expelled from paradise. Even if they give the whole world, it has become their paradise heyelanda that will not be given up.

Although the National Anthem is perhaps one of the most written poems in Turkish literature, the fact that we have a lot of wrong, incomplete and imposed cliché information about this poem is one of the most basic conclusions reached by this study. In this poem dedicated to our ‘Heroic Army’, of course heroism is mentioned. But this is definitely not the main theme. A poet with a rational point of view such as Akif could not be expected to be in the idea of mobilising us with a hamas far from causality. In this respect, this poem explains why our heroism should come forward. It explains that the reason why the will of this nation, which is weak and even on the side that is sure to lose, does not diminish, is not related to a fantastic and epic reason, but completely related to the Islamic understanding they believe in. In other words, the main theme is not to be afraid. However, the source of this courage is hidden in the true promise of Allah.

Kaynakça

- Akay, H. (2013). “Korkma!..”: İstiklâl Marşı İstikbâl Marşı 41 Dize 41 Yorum içinde, hazırlayanlar: H.Akay-M.Fatih Andı, İstanbul: Hat Yayınevi, s. 101-119.
- Akay, H. (2021). “İstiklâl Marşı”: O Benim Milletimin Yıldızıdır, Parlayacak! / İlk Dizeyi Temsil ve Tefvik Kavramları Bağlamında Okumak. *Dil Ve Edebiyat Araştırmaları (Mehmet Akif ve İstiklal Marşı Özel Sayı)*, 41-53. <https://doi.org/10.30767/diledeara.1048638>
- Akçay, H. (2021). “İstiklâl Marşı’nı İmgeleri Işığında Okumak”, *100. Yılında İstiklâl Marşı ve Mehmed Âkif Ersoy Üzerine Okumalar* İçinde, Ed. Hasan Akçay, Ankara: İksad Yayınevi, , ss. 3-30.
- Babacan, M. (2021). “Sömürgeci Batı Medeniyeti Karşısında Mehmet Âkif”, *Türk Dili* 831, s.50-60
- Bakkal, M. C. (2021). “İstiklal Marşı’nın ilham kaynağı olarak Kur’ân-ı Kerîm”. *İstiklal Marşı ve Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu Bildirileri*, s.269-282.
- Banarlı, N. S. (2017). “İstiklal Marşı II” *Milletin Ortak Sözü: İstiklal Marşı*, Derleyen: Vildan S. Coşkun, İstanbul: Erdem Yayınları, s.91-94.

- Bilgin, A. (2007). “İstiklâl Marşı ve Üzerine Yapılan Çalışmalar”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 37, s. 23-34.
- Canatan, K. (2017). “İstiklal Marşı'nın Temsil Ettiği Değerler” *Milletin Ortak Sözü: İstiklal Marşı*, Derleyen: Vildan S. Coşkun, İstanbul: Erdem Yayınları, s.44-55.
- Çağbayır, Y. (2009). *Bayrak Mücadelemiz ve İstiklal Marşı*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Çağrıncı, M. (1997). “Hak” *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.15, ss.137-139.
- Çetin, N. (2011). *İstiklâl Marşı'mızı Anlamak*, Ankara: Öncü Kitap.
- Çetin, N. (2014). “İstiklâl Marşı'mızı Anlamak”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi* 21, 2 (2014) 25-92
- Duymaz, R. (2008). *Millî Mücadelemiz ve İstiklal Marşımız*, İstanbul: 3F Yayınevi.
- Emil, B. (2021). “İstiklal Marşımız” *100 Ülke 100 Marş İstiklal Marşı*, ed. Birol Emil, Zeki Taştan, İstanbul: Kesit Yayınları, s.25-30.
- Ersoy, M. A. (1921). “İstiklal Marşı” www.tccb.gov.tr, Erişim: 11.03.2024
- Ersoy, M. A. (2000). *Safahat*, Haz. Ömer Rıza Doğrul, İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Kahraman, Â. (2017). “İstiklal Marşı'nda Akif Kimlere Seslenir?” *Milletin Ortak Sözü: İstiklal Marşı*, Derleyen: Vildan S. Coşkun, İstanbul: Erdem Yayınları, s.56-59.
- Kaplan, M. (2004). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar II*, İstanbul: Dergâh Yayınları,
- Kaplan, M. (2017). “50. Yılında Türk İstiklal Marşı” *Milletin Ortak Sözü: İstiklal Marşı*, Derleyen: Vildan S. Coşkun, İstanbul: Erdem Yayınları, s.37-43.
- Karabulut, M. (2018). “İstiklal Marşı'na Kur'an-ı Kerim Bağlamında Bir Bakış”, *Sebilürreşad* 1026, s.9-10.
- Koçak, Ahmet. (2021). “Büyük Ruhun Romanını Yazan Adam: Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşının Kültürel Kaynakları”, *Dil Ve Edebiyat Araştırmaları (Mehmet Akif ve İstiklal Marşı Özel Sayı)*, 139-162. <https://doi.org/10.30767/diledeara.1048662>.
- Kur'an-ı Kerim Meali (2011). Haz. Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ - Dr. Muzaffer ŞAHİN, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Kurt, H (2012). “İslam İnançına Göre Şehitlik”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (16) 1, s. 189-220.
- Muallim Naci (2015). “Arş”, *Kamus-i Türki*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Muallim Naci (2015). “Ezan”, *Kamus-i Türki*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sağlık, Ş (2016). “Ay Yıldızlı Bayrağımızın Anlamı Ve Darbecilerin Derbederliği”, <https://www.akasyam.com/ay-yildizli-bayragimizin-anlami-ve-darbecilerin-derbederligi-146491/#:~:text=Arap%20alfabesinde%20%E2%80%9Cmim%E2%80%9D%20%E2%80%9CCha.be%-C5%9F%20%C5%9Fart%C4%B1%20olarak%20da%20anlamland%C4%B1rabilirsiniz.> Erişim Tarihi: 09.03.2025.
- Songar, A. (2017). “İstiklal Marşı'mızın Psikanalizi” *Milletin Ortak Sözü: İstiklal Marşı*, Der-

leyen: Vildan S. Coşkun, İstanbul: Erdem Yayınları, s.82-86.

Şafak, Kubbealtı Lugatı, <https://lugatim.com/s/%C5%9Fafak> Erişim Tarihi: 09.03.2025

Şahan, R. (2019). “İlhamını Kur’an’dan alan Şair, Mehmed Akif Ersoy”, e-Şarkiyat 11/2 s. 896-930

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim tarihi: 10.06.2024.

Yücel, H. İ. (2021). “İstiklal Marşı’nın İzini Safahat’ta Sürmek” *Söylem Filoloji Dergisi* 6(2), s.391-408.